

«етнокоду» слов'ян. Усталені елементи етнотрадиції слов'ян сьогодні можуть мати абсолютно інші сфери впливу та форми прояву.

Характер успадкування етнотрадиції відбивається в системі формування духовної культури. Певні етносимволічні елементи минулого складають ярко виражені поведінкові аспекти сьогодення. Традиція може містити в собі систему базових цінностей, формулювати поведінку та особистісне ставлення людини до життя. Слов'янська традиція зафіксувала використання культових речей під час проведення обрядів та відповідне їх символічне тлумачення. Етнографічні аспекти слов'янської обрядовості набувають форми наукового дослідження наприкінці XIX ст. в роботах І. Срезневського, М. Костомарова та ін. Зокрема питання обрядового символізму частково освітлені в роботах І. Сахарова на рівні народних свят (гулянь) та відповідних звичаїв та прикмет, що зберігалися фактично до кінця XIX ст.

У соціальній поведінці людини, її внутрішньому світі, ті звичаї, норми та духовні цінності, що містяться в складі культури, мають/або ні формат реального відображення (спрацьовують / не спрацьовують), а іноді піддаються різного роду трансформаціям.

Одробінський Юрій Владиславович,
кандидат мистецтвознавства, професор кафедри дизайну
Відокремленого підрозділу Миколаївської філії
Київського національного університету культури і мистецтв
(Миколаїв)

ЕТНОФУТУРИСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯК ОСНОВА ТВОРЧОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ

Етнофутуризм розглядається вченими як форма регіональної самоідентифікації через цілісну систему світосприйняття, світовідчуття та світорозуміння людини [8].

Гносеологічними передумовами особливостей етнофутуризму можна вважати природу людського мислення; якому властиві з одного боку адекватність відображення дійсності, а з іншого – здатність до конструювання реальності, перетворенню за допомогою фантазії, уяви, де особливу важливість мають: аперцепція, пам'ять, пригадування і т.п., а також цілі, ідеали і проекти як образи майбутнього, де на перший план виходять мотиви архетипічних уявлень національних культур, мотиви сполучення сенсу людського буття з вищими духовними цінностями, пошук стійких орієнтирів етнокультурної традиції.

Нове художнє мислення виникає тут на основі переосмислення традицій етнічних культур в їх сукупності: обряд, вірування, словесний і образотворчий фольклор. Міф і орнаментика пов'язані між собою опосередковано. У геометричних символах ткацтва, вишивки, різьблення, і в їх кольорі зашифровані символи, не цілком зрозумілі навіть носіям культур. Однак відмінність знаково-символічної природи цих орнаментів від принципів образотворчості традиційної академічної школи спонукало художників-етнофутуристів до пошуків нової образотворчої мови, відповідних етнокультурних традицій [6].

Все, що відчуває людина – візуальний та інформативний простір, що через психоасоціативне сприйняття, трансформується в лінію, лінія створює форму, а форма – образ, який надалі моделює наступний цикл перетворення.

Сформований образ на одній території, обов'язково видозміниться на іншій. Кожен куточок Землі є самобутнім та самовидозмінюючим в системі організації простору. Кожна людина, перебуваючи довгий час на одному територіальному пласті, навіть в межах одного міста, адаптується до цієї місцевості – стає органічною частиною навколишнього середовища. Вона адаптується до природних умов існування: впливу сонячного випромінювання; смаку та запахів рослин, води, м'яса місцевих тварин, овочів, фруктів, ягід; особливостей ландшафтного середовища, геодезії та інше. І коли, та сама людина потрапляє в іншу місцевість, навіть в межах одного регіону, вона може відчувати невпевненість, обережність, самотність, що є факторами внутрішнього самозахисту та початком процесу нової адаптації.

Саме природна адаптація дає можливість людині-суспільству відчувати навколишнє середовище та пристосуватись до нього – знайти генетичний код місця. Особливо його інтуїтивно відчувають та генерують люди із творчими здібностями: художники, майстри, дизайнери.

Зображення створене людиною – це інформація закладена у форму та елементи і зіткана із багатьох матерій оточуючого світу. У візуалізації будь-якого зображення, творча людина завжди посилається на відображення дійсності, пережитого і пройденого протягом власного життя, що ідентифікує її творчість, через апперцепційну пам'ять, від усіх інших.

У степовій зоні південного регіону домінують прямі горизонтальні, хвилясті лінії, спіралі, волоти, овальні форми, заовалені та заокруглені контури, що особливо відрізняє їх від форм і ліній гірської місцевості та лісо-степних і лісових зон, де в орнаментальних та графічних зображеннях можемо спостерігати більш вертикальні лінії і форми із застосуванням чітких обрисів та кутів: трикутні, ромбовидні, прямокутні і квадратні форми в окремому або з'єднаному вигляді.

Так само можна прослідкувати, що наскальні піктографічні малюнки із степової зони відрізняються великими інтервалами та простором між зображеннями і розміщенні завжди горизонтально, тоді як лісовій зоні піктографічні зображення нашаруються один на один і розміщенні вертикально. Справа у тому, що степова зона завжди має широку площу із можливістю вільного руху і свободи, а лісова або гірська місцевість, у більшості, територіально обмежена, що психологічно діє на свідомість людини.

Природна адаптація формує характер творчості людини і тому виявляє етнофутуристичні особливості її регіональної самоідентифікації. А саме: етапи формування апперцепційної пам'яті творчої людини як синтезуючого принципу цього формування; розвиток свідомої і несвідомої побудови форми; еволюційний процес генерації форм у підлітковому віці; самоеволюціонуючу систему сприйняття сформованої свідомості творчої людини; знаки самоідентифікації та їх використання у художніх творах; принципи етноформативної зображальної мови сучасного образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та дизайну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розенберг Н.А. Этнофутуризм и этническая идентификация в искусстве России конца XIX – начала XXI века / Н.А. Розенберг, Е.О. Плеханова // Современные трансформации российской культуры. – М.: Наука, 2005. – С. 281–302.

2. Уколова Марина Сергеевна. Феномен этнофутуризма в современной культуре : диссертация ... кандидата философских наук : 24.00.01 / Уколова Марина Сергеевна. – Казань, 2009. – 183 с.

3. Одробінський Ю.В. Етнофутуризм як основа сучасного дизайну в Україні // Стан та перспективи розвитку культурологічної науки в Україні: матеріали науково-практичної конференції. – ч.1. – Миколаїв: ВП «МФ КНУКіМ», 2015 – С. 135 – 139.

Олійник Наталія Петрівна,
аспірант

Харківської державної академії культури

СИМВОЛІЗМ ОДЯГУ В КАЛЕНДАРНИХ ОБРЯДАХ УКРАЇНЦІВ СЛОБОЖАНЩИНИ

Одяг у житті людини відіграє важливу роль. Він захищає тіло від метеорологічних явищ навколишнього середовища, за необхідності «маскує» недоліки тіла та виконує естетичну функцію.

Функції одягу в соціально-культурному аспекті досліджували П. Г. Богатирьов, Л. М. Івлева, Н. М. Калашнікова, Камінська, А. А. Кікоть, О. Косміна, Г. С. Маслова, К. І. Матейко, Т. О. Ніколаєва, С. І. Нікулєнко та ін. Поділяючи одяг на буденний, святковий,